

INSTRUMENTY EKONOMICZNE DLA GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

Przejście do gospodarki o obiegu zamkniętym wymaga, by rynki zostały ukierunkowane na oszczędzanie zasobów. W tym celu UE i państwa członkowskie mogą za pomocą instrumentów ekonomicznych, takich jak podatki czy zachęty finansowe, promować działania zmniejszające ilość odpadów i piętnować marnotrawstwo zgodnie z wpływem, jaki produkcja

i konsumpcja niektórych dóbr wywiera na zdrowie ludzi i środowisko. Dzięki jasnym sygnałom cenowym kierowanym zarówno do producentów, jak i konsumentów, zwiększa się szansa na szybsze upowszechnienie modeli biznesowych sprzyjających gospodarce o obiegu zamkniętym.

JAKA JEST SYTUACJA?

Instrumenty ekonomiczne wykorzystywane są w zarządzaniu odpadami w Europie w różnym stopniu, jednak nie w pełni i bez odpowiedniej systematyczności. Podczas gdy niektóre regiony i kraje wprowadziły podatki od składowania i spalania mające zniechęcać do stosowania tych praktyk, w innych sięgnięto po schematy pay-as-you-throw, co ma zmniejszać ilość generowanych odpadów. Prócz tego uruchamia się także systemy kaucji zwrotnych zwiększające stopę zbiórki konkretnych produktów. Schematy rozszerzonej odpowiedzialności producenta monetyzują środowiskowy wpływ produktu na końcu jego cyklu życia, a koszt ten dodawany jest do ceny w momencie zakupu. Konsument, którzy wybierają towary przyjazne dla środowiska, mogą również liczyć na dodatkowe korzyści w postaci „ekoczeków” czy rabatów na urządzenia energooszczędne. Mimo to UE i państwa członkowskie mogłyby robić jeszcze lepszy użytek z dostępnych narzędzi, aby bardziej pobudzać zasobooszczędność.

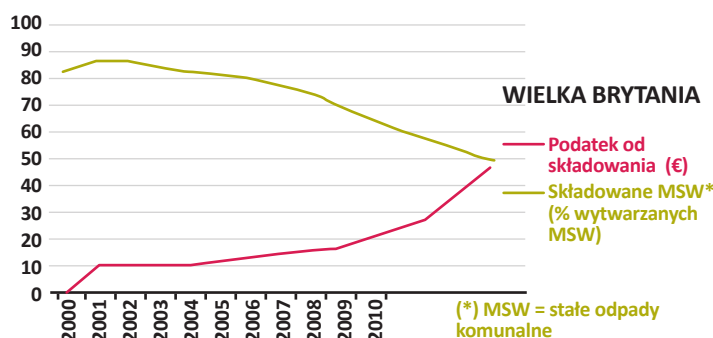
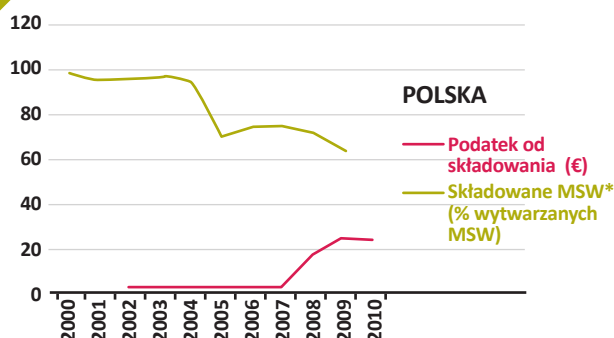
Tego typu instrumenty ekonomiczne są przede wszystkim stosowane przez państwa członkowskie, nie zaś UE i choć państwa członkowskie powinny zachować pewną swobodę w ich użyciu, to UE powinna ustalić podstawowe reguły operowania nimi.

Po pierwsze pomogłoby to mniejszym krajom, którym brakuje środków do samodzielnego opracowywania podobnych narzędzi i odpierania nacisków ze strony dużych firm. Po drugie w całej UE są miejsca, gdzie można by osiągnąć dużo lepsze rezultaty dzięki wdrożeniu ujednoliconego podejścia rynkowego. Na przykład: jeśli podatek od składowania jest zbyt niski, nie powstają inicjatywy mające na celu zwiększenie selektywnej zbiórki odpadów. Podobnie jeśli schematy odpowiedzialności producenta nie pokrywają w pełni kosztów prawidłowej zbiórki, obróbki lub recyklingu, władze lokalne nie będą w stanie same zbudować całej potrzebnej infrastruktury. UE musi więc stworzyć właściwe warunki, w których takie instrumenty ekonomiczne mogłyby działać skutecznie.

FAKTY I LICZBY

A

Istnieje wyraźny związek między podatkami składowiskowymi a ilością składowanych stałych odpadów komunalnych (MSW) [1]

(*) MSW = stałe odpady komunalne

B Różnice między schematami Pay-As-You-Throw w Europie [2]

17 PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE POSIADA SCHEMATY PAY-AS-YOU-THROW LECZ TYLKO **AUSTRIA, FINLANDIA I IRLANDIA** W DROŻYŁY PO JEDNYM WE WSZYSTKICH JEDNOSTKACH TERYTORIALNYCH

C Różnice w opłatach dla podmiotów wprowadzających produkty na rynek/ producentów w schematach EPR [3]

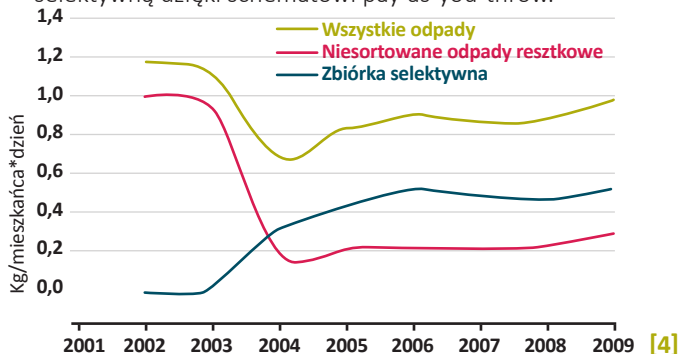

STUDIA PRZYPADKU

WŁOCHY

Uruchomienie schematów Pay-As-You-Throw w niektórych regionach Włoch zmniejszyło ilość odpadów niesortowanych (reszkowych) i podniosło poziom segregacji materiałów nadających się do recyklingu i kompostowania. Schemat przyniósł jednakowo dobre rezultaty w małych i dużych miastach [4].

DOGLIANI, PÓŁNOCNY-ZACHÓD WŁOCH: Liczące 5000 mieszkańców miasto Dogliani znacząco ulepszyło zbiórkę selektywną dzięki schematowi pay-as-you-throw.

FRANCJA posiada schematy EPR dla różnych typów produktów, takich jak odpady elektryczne i elektroniczne, opakowania, meble i papier.

Oznacza to, że do ceny produktu wliczana jest opłata, która pokrywa koszty utylizacji produktu. Schematy odzwierciedlają poziom przygotowania danego produktu do recyklingu: im większe możliwości recyklingu materiałów zawartych w produkcie, tym mniejsza opłata. Jest to realny sposób na zachęcenie producentów do tworzenia produktów lepiej przystosowanych do recyklingu. Na przykład producenci odkurzaczy zawierających bromowane niepalniacze muszą płacić o 20% więcej niż ci, którzy nie stosują tych substancji [5].

ZALECENIA POLITYCZNE

- Ustanowienie wymogu wdrażania instrumentów ekonomicznych w ramach krajowych planów gospodarki odpadami przed ich zgłaszaniem zgodnie z wymogiem art. 28 Ramowej Dyrektywy Odpadowej. Komisja nie powinna zatwierdzać planów, jeśli nie zawierają one instrumentów ekonomicznych i nie spełniają minimalnych unijnych standardów
- Wyznaczenie minimalnych wymagań dla schematów EPR obejmujących strumienie odpadów inne niż sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz opakowania. Zdefiniowanie unijnych kryteriów różnicowania opłat zależnie od właściwości produktu (np. zawartości substancji toksycznych), jego trwałości oraz łatwości naprawy i recyklingu. Jednakowe wymogi muszą obowiązywać w całej UE, tak by producenci nie musieli martwić się o zgodność z 28 różnymi zestawami przepisów
- Wymaganie od producentów pokrywania 100% kosztów netto zbiórki, obróbki i recyklingu
- Promowanie systemów kaucji zwrotnych w celu wspierania schematów dla opakowań zwrotnych i nadających się do ponownego użytku oraz zwiększenia poziomu zbiórki materiałów nadających się do recyklingu
- Stworzenie obowiązku uruchomienia systemów pay-as-you-throw dla stałych odpadów komunalnych w celu ograniczenia ilości odpadów niesegregowanych u źródła
- Wezwanie państw członkowskich do stopniowego podnoszenia podatków od składowania i spalania w krajach, gdzie łączny poziom składowania i spalania odpadów reszkowych przekracza 20%
- Obniżenie stopy podatku VAT dla działalności związanej z naprawami i ponownym użyciem oraz podniesienie podatków dla produktów niezdatnych do naprawy lub materiałów, których recykling jest nieopłacalny
- Przydzielenie funduszy europejskich dla innowacyjnych instrumentów ekonomicznych takich jak umowy na poprawę zarządzania odpadami czy działania wspierające modele biznesowe zgodne z gospodarką o obiegu zamkniętym (np. leasing, współużytkowanie)

DALSZE INFORMACJE

Komisja Europejska – http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/final_report_10042012.pdf

Komisja Europejska – http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/target_review/Guidance%20on%20EPR%20-%20Final%20Report.pdf

OECD – www.oecd.org/environment/waste/extendedproducerresponsibility.htm

Green Alliance – www.green-alliance.org.uk/resources/Reinventing%20the%20wheel.pdf

